

ביכורים לחג

בחג השבועות, **יום הבכורים** (במדבר כח, כו), היו מביאים למקדש **בכורי קציר חטים** (שמות לד, כב) – המנחה הראשונה שנאפתה מן החיטה החדשה. חג השבועות הוא גם הזמן שממנו ואילך היה אפשר להביא **בכורים** מכל שבעת המינים שנתברכה בהם ארצנו.

בכורים הם הפרות והתבואה שהבשילו ראשונים. קרובה להם המילה המקראית **בכורה** או **בכורה** – תאנה עסיסית שהקדימה להבשיל. **בכורה בטרכם קיץ** הוא משל לדבר שהכול להוטים אחריו ושנחטף מיד עם הופעתו, על פי דברי הנביא ישעיהו: "בכורה בטרכם קיץ אשר יראה ה' אותה, בעודה בכפו בלענה" (כח, ד). בלשון חכמים המילה **בכיר** משמשת לציון פרי שהקדים להבשיל וגם לציון עונת הזריעה המוקדמת, עם רדת הגשמים הראשונים. ניגודה הוא **אפיל** – בשתי המשמעויות. במונחי הפסיכולוגיה נקבעו המילים **בכיר**, **בכירות** לציון התבגרות מינית מוקדמת. המילים החקלאיות שראינו קשורות כמובן למילה **בכור** (ברבים **בכורות** וגם **בכורים**) – מי שנולד ראשון להוריו. בת ראשונה להוריה נקראת בתנ"ך **בכירה**, כגון בדברי לבן ליעקב: "לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני **הבכירה**" (בראשית כט, כו). ובלשון חכמים יש גם **בכורה** במשמעות זו: "בתי בת פרעה בכורה היתה" (פסיקתא דרב כהנא). בעברית החדשה נוצלה צורת הנקבה המקראית **בכירה** ליצירת שם התואר **בכיר** במשמעות 'בעל דרגה גבוהה' בצבא, במנהל וכדומה. וכך נכתב ברשימת מונחי הצבא שנקבעו בשיתוף ועד הלשון העברית בראשית ימיה של המדינה: "**בכיר** (senior) – בעל ותק רב, בעל דרגה גבוהה; הפך **זוטר** (junior)".

השם המופשט המציין את מעמדו וזכויותיו של הבן הבכור הוא **בכורה**. יעקב ביקש מעשו אחיו "מכרה כיום את **בכרתך** ליי" (בראשית כה, לא) והציע תמורתה נזיד עדשים. מכאן נולד הביטוי 'מכר בנזיד עדשים' לציון נתינה של דבר יקר תמורת דבר קל ערך. בצירופים בני ימינו המילה **בכורה** משמשת לציון עדיפות הניתנת למישהו או למשהו, כגון 'זכות בכורה' או 'מניות בכורה' (מניות שהמחזיקים בהן נהנים ראשונים מן הרווחים). כן היא מציינת דבר שנעשה בפעם הראשונה, ובייחוד בפומבי, כגון 'הצגת בכורה' ו'נאום בכורה'.

הבכיר פירושו הקדים להבשיל או להוציא פרי, ומי שיוולדת בפעם הראשונה נקראת **מבכירה**. בתנ"ך ובספרות חז"ל משמש גם הפועל **בפר** באותה משמעות, כגון בנבואת יחזקאל: "כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא יתם פריו, לחדשו **יבפר**" (מז, יב), ורש"י מפרש: "מדי חדש בחדש יבשל פירותיו".

בספר דברים בא הפועל **בפר** במשמעות 'הכיר כבכור', 'נתן את זכות הבכורה': "והיה ביום הנחילו את בניו את אשר יהיה לו לא יוכל **לבפר** את בן האהובה על פני בן השנואה הבכור" (כא, טז). מכאן התפתחה בעברית המאוחרת משמעות של העדפת דבר כלשהו על פני דבר אחר. אצל מנדלי מוכר ספרים מצאנו שימוש מטפורי בפועל **בפר**, אך עדיין בזיקה לבכורה במובנה המקורי – זכויותיו של הבן הבכור: "מדוע **נבכר** תמיד את הכסף על פני החכמה ונתן לו **משפט הבכורה**?" (האבות והבנים). אצל סופרים אחרים בעת החדשה כבר נותק הפועל מהקשר זה, והוא נרדף ל'העדיף'.

נסיים במשנה המתארת את קיום מצוות הביכורים: כיצד מפרשים **הביכורים**? יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה ש**ביכרה** אשכול ש**ביכר** רמון ש**ביכר**. קושרו בגמי ואומר: הרי אלו **ביכורים** (משנה ביכורים ג, א).

